

Η αρχιτεκτονική στην περιφέρεια

Ανδρέας Γιακουμακάτος - 24/01/2022

Με μια νέα πολιτιστική υποδομή σοβαρών προδιαγραφών προικίστηκε η ελληνική περιφέρεια, που δεν συζητήθηκε όσο της αξίζει. Η περιπέτεια -διότι περί αυτής πρόκειται- ξεκίνησε με τον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό του 1983 (!) για το Πολιτιστικό κέντρο Ηρακλείου Κρήτης και την απονομή τού πρώτου βραβείου στους αρχιτέκτονες Τάσο Μπίρη, Δημήτρη Μπίρη και Πάνο Κόκκορη. Η είδηση είναι ότι το έργο αποπερατώθηκε μετά περίπου τέσσερις δεκαετίες, και έχει ξεκινήσει τη λειτουργία του -μετ' εμποδίων βέβαια, λόγω πανδημίας. Ο μέχρι σήμερα προγραμματισμός του Κέντρου δείχνει την πρόθεση εισαγωγής και ανάπτυξης καταρχήν λόγιων μορφών μουσικού πολιτισμού, που δεν έβρισκαν έως τώρα στη Μεγαλόνησο κατάλληλο χώρο φιλοξενίας (όπως και στην Αθήνα μέχρι το 1991, έτος εγκαινίων του Μεγάρου Μουσικής).

Βέβαια, η τόσο μεταχρονολογημένη ολοκλήρωση ενός αρχιτεκτονικού έργου μπορεί να προκαλέσει αμηχανία, καταρχήν στους ίδιους τους μελετητές του. Άλλες είναι οι προϋποθέσεις της εποχής του σχεδιασμού και η συζήτηση για την αρχιτεκτονική, άλλος ο σημερινός πολιτισμικός χώρος ένταξης και αποτίμησης του έργου. Από τη «μεταμοντέρνα» μακρινή δεκαετία του 1980 έως τη σημερινή εποχή τής πλήρους ιδεολογικής αποφόρτισης της αρχιτεκτονικής, έχει κυριολεκτικά μεσολαβήσει αλλαγή χιλιετίας. Το συγκρότημα, ωστόσο, του Ηρακλείου (όπως και το σχεδόν συνομήλικό του Δημαρχείο Θεσσαλονίκης, σχεδιασμένο το 1987 επίσης

από τους αδελφούς Μπίρη) αποτελεί μια αξιόλογη μαρτυρία αντίληψης του δημόσιου κτιρίου ως κοινωνικού πυκνωτή, σε διάλογο και ανταλλαγή με το αστικό περιβάλλον. Η έννοια του μοντέρνου μνημείου στην πόλη αποκτά εδώ απτή υπόσταση, τόσο για τη λειτουργική του άρθρωση όσο και για τη σχεδιαστική ένταση που το χαρακτηρίζει.

Το συγκρότημα του Ηρακλείου τοποθετείται σε ένα ακανόνιστο οικόπεδο που βρίσκεται σε άναρχο οικιστικό περιβάλλον, πάνω σε έναν άξονα ταχείας κυκλοφορίας και απέναντι από το πάρκο της πόλης, το ενετικό τείχος και το μνημείο Καζαντζάκη. Η ιδιαίτερα δύσκολη διαχείριση τόσων ετερόκλητων χωρικών καταστάσεων και λειτουργιών, οδηγεί στον σχεδιασμό ενός ισχυρού αμβλυγώνιου άξονα-σπονδυλικής στήλης του συγκροτήματος, που επιδιώκει να αναλάβει ρυθμιστικό ρόλο και να εισαγάγει μια τάξη στον χώρο. Ωστόσο -και αυτό ακριβώς είναι αποτέλεσμα της δεκαετίας του 1980-, οι μελετητές υιοθετούν τον μοντέρνο σχεδιασμό σε μια σύνθεση με μεταμοντέρνες συνηχήσεις: «πολυπλοκότητα και αντίφαση» στον διάλογο των μερών, εύτακτη και απελευθερωμένη αποσπασματικότητα, ευρηματική και εκφραστικά πολυδυναμική εξωστρέφεια. Η συνθετική άρθρωση δεν έχει να κάνει μόνο με την οργάνωση των «δημόσιων» και «ιδιωτικών» τόπων του συγκροτήματος, με την πλατεία του, τις πορείες και τις προσπελάσεις του, αλλά και με τη μορφική επεξεργασία των επιμέρους χωρικών επεισοδίων και την εύστοχη χρήση των υλικών, ανάλογα με την πρόθεση σημασιολόγησης των μερών (από την αρμολογημένη λιθοδομή και το ανεπίχριστο σκυρόδεμα έως τους βιομηχανικής αισθητικής μεταλλικούς πύργους και στέγαστρα).

Με σύγχρονο σχεδιασμό των επιμέρους χώρων (δύο αίθουσες συναυλιών και όπερας, πειραματική σκηνή, μικρό θέατρο, αίθουσα εκθέσεων κ.λπ.), το συγκρότημα, όχι μακριά από το περίφημο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης, έχει όλες τις προϋποθέσεις ενός «νότιου πόλου» εθνικής πολιτισμικής ανάπτυξης.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», 16.1.2022. Οι φωτογραφίες είναι της Σοφίας Τσιράκη.

